

Är det möjligt att tillse att den svenska vattenkraften finns kvar utan att pausa omprövningarna?

Bakgrund

När man ser till de debatter som förs kring frågor kopplade till omprövningarna av vattenkraften i olika sammanhang så uppstår väldigt snabbt en polarisering enligt min uppfattning. Antingen så uppfattas det lätt som att inga omprövningar ska genomföras alls utan vattenkraften ska vara fredad från alla åtaganden som minskar produktionen. Och å andra sidan blir motstående sidas argumentation lätt att vattenkraften bör rivas ut till absolut största del då dess negativa påverkan är så pass stor. Eller åtminstone att så tuffa villkor som möjligt ska åläggas vattenkraften. Att negativ påverkan från vattenkraften inte står i relation med den elproduktion som den ger är då grunden för denna inställning. Att hitta någon sorts mellanväg är när man tar del av debatten många gånger svårt anser jag och det leder inte riktigt till de praktiska lösningar som behövs i denna stora och viktiga frågeställning som miljöanpassningen av vattenkraften får anses vara.

För i grunden är läget att vi inte klarar oss utan vattenkraften, det är en omöjlighet såsom läget ser ut i dagsläget. Både vad gäller produktionsmängd men särskild vad gäller vattenkraftens för nätsäkerheten så viktiga egenskaper som ofta benämns reglerbidrag gör att vi här och nu inte kan leva utan vattenkraften. Och med tanke på kommande ökad elektrifiering så kommer vi behöva än mera kraft från varje kraftverk och reglerbidraget blir än viktigare vid ökad produktion från exempelvis vindkraften.

Sedan är det ofrånkomligen så att vattenkraften medför påverkan på vattenmiljöerna. Att då detta måste återspeglas i villkoren för kraftverken kan jag personligen anse vara rimligt. Vattendragen innehåller viktiga ekosystem som i många fall negativt påverkas av vattenkraften. Och att helt bortse från denna negativa påverkan är överlag inte möjligt och det är mot bakgrund av detta som jag anser att utgångspunkten för omprövningarna, att vattenkraften behöver miljöanpassas och få moderna miljövillkor, är rimlig. Och min uppfattning är att merparten av alla kraftverksägare är med på detta. Det är inte kontroversiellt i sig vilket är väldigt viktigt att framhålla. Så det tal som finns om att kraftverksägarna inte vill ompröva sina anläggningar och få till moderna miljövillkor är enligt min uppfattning direkt felaktigt, det stämmer inte alls.

Frågan är istället för alla kraftsägare, från ägarna av små kraftverk till de största anläggningarna i landet, hur det ska göras utan att riskera att kraftverket tvingas rivas ut eller får så pass omfattande villkor att driften omöjliggörs. Och det torde vara en ganska enkel sak att kunna kräva som verksamhetsutövare. Om man vill att något ska förändras, att kostnader ska läggas ned för omfattande åtgärder, så måste det göras utifrån premissen att verksamheten ska kunna fortsätta. I annat fall är det frågan om ekonomiskt självmord och det är så klart väldigt få aktörer intresserade av.

Vi har alltså en bransch som i och för sig är villig att genomföra miljöanpassningar så länge som verksamheten som helhet inte äventyras och miljöanpassningen kan ske på ett rimligt och kostnadseffektivt sätt. Och det är i grunden väldigt bra förutsättningar för att få till bra lösningar kan tyckas. Det är troligen också det lagstiftaren tog fäste på när de nu för omprövningarna aktuella reglerna togs fram. För de innehåller i sin essens att en avvägning ska ske mellan

miljönyttan och nyttan av produktionen. Detta uttrycks i lagstiftningen i 11 kap. 28 § Miljöbalken som får ses som en portalparagraf för omprövningarna:

”Det ska finnas en nationell plan för de prövningar som avses i 27 §. Planen ska ange en nationell helhetssyn i fråga om att verksamheterna ska förses med moderna miljövillkor på ett samordnat sätt med största möjliga nytta för vattenmiljön och för nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel. Planen ska beslutas av regeringen”.

Med dessa förutsättningar torde ju allt vara klart för en effektiv omprövning som syftar till att för varje kraftverk göra en avvägning mellan miljönyttan och behovet av kraft. Men det går redan nu att slå fast att detta inte fungerar alls på avsett sätt. Vi ser i de pågående omprövningarna ett förhållningssätt från de miljövärdande myndigheterna som är inblandade att det finns extremt lite intresse av förhålla sig till frågan om vattenkraftens positiva effekter. Det kan tyckas vara en raljant och överdriven slutsats men den är enligt min uppfattning helt korrekt och baseras på erfarenheter från genomförda och pågående omprövningar. Sedan anser jag att det i grunden går att finna en förklaring till varför det är på detta sätt och det beror inte på en ren illvilja av länsstyrelserna utan det beror på brister i lagstiftningen och ett invecklat mönster med överlappande skrivningar. Och som jag ser det så har tyvärr lagstiftaren, helt i onödan, skapat ett läge som ger utrymme för den förvirring och förvanskning av lagstiftningens intentioner som kan sägas pågå för tillfället.

Om den nationella planen och samverkan

Som nämnts ovan, att det är lagstiftarens vilja att miljöanpassningen av vattenkraften ska ske i form av en avvägning mellan nyttan av produktionen och miljönyttan, är extremt tydligt om man ser till skrivningarna i förarbeten, förordningar och annat kopplat till lagstiftningen. Dock är det väldigt viktigt att notera, att detta faktiskt genomförs och att avvägningen görs på ett korrekt sätt INTE är Mark- och miljödomstolarnas sak att hantera. Domstolarna ska hantera själva omprövningen men där ingår inte att väga nyttan av produktionen emot miljönyttan. Den avvägningen ska redan vara gjord när målet når Mark- och miljödomstolen. Domstolen prövar istället ansökan utifrån Miljöbalkens regler och där ingår inte avvägningen i egentlig mening. Detta beror på skrivningen som anges ovan, notera av mig angiven understrykning. Det är i den nationella planen som avvägningen mellan miljönyttan och nyttan av produktionen av vattenkraftsel ska göras.

Lagstiftningshierarkin i Sverige innebär att lag alltid går före förordning som i sin tur går före föreskrifter och andra typer av förklarande dokument. Utgångspunkten för alla regler är således vad som anges i lag och så även när det gäller den nationella planen. Den grundläggande regeln för detta framgår av den ovan angivna regeln i 11 kap. 28 § Miljöbalken. Regeln säger dock inget konkret om NAP. För att komma närmare pudelns kärna måste därför förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter konsulteras. 2019 års lagändringar innebär förutom ändringar i Miljöbalken att ett stort antal regler lades till i denna förordning. Detta genom införandet av reglerna i paragraferna 24-40 som ger detaljerade regler kring NAP.

I dessa delar av vattenverksamhetsförordningen finns därför de skrivningar som anger reglerna för NAP. I 27 § i förordningen framgår att:

”I fråga om inverkan på en effektiv tillgång till vattenkraftsel ska planen främja

- 1. största möjliga reglerförmåga i elproduktionen,*
- 2. att behov av ökad effekt främst kan tillgodoses i befintliga vattenkraftverk,*
- 3. elberedskap och nationell, regional och lokal stabilitet i elsystemet, och*
- 4. största möjliga utrymme för att det vid prövning av enskilda vattenverksamheter ska kunna tas hänsyn till kulturmiljö, industri, infrastruktur, bostäder, jordbruk och andra samhällsintressen”.*

NAP är således svaret på hur avvägningen mellan miljönytta och produktionen av vattenkraftsel ska gå till och den praktiska vägen för att genomföra detta är samverkan. En väl genomförd samverkan i linje med reglerna torde då rimligen innehålla en avvägning mellan å ena sida vattenkraftens nytta med hur åtgärder till nytta för miljön. Om inte detta görs så är man i grunden i strid med gällande svensk rätt eller åtminstone med lagstiftarens ambitioner och uttryckliga vilja.

Men nu börjar på allvar bristerna i regelmassan att göra sig till känna. För vid framtagandet av den nationella planen gavs Havs- och vattenmyndigheten, Svenska Kraftnät och Energimyndigheten i uppdrag att ta fram ett förslag till NAP. Detta gjordes också och resultatet var ett ca 100 sidor långt dokument som redogör för en mängd frågeställningar kopplade till omprövningarna. Det finns i bl.a. kapitel tre i förslaget till NAP skrivningar som handlar om behovet av vattenkraftsel. Men det som sedan sker är att då Regeringen beslutar om vad som ska utgöra NAP så omfattar det inte hela förslaget till NAP. Beslutet från Regeringen anger istället att det endast är 2 kap. och tre bilagor till förslaget till NAP som ska utgöra slutlig och gällande NAP. Det är inte så att det i 2 kap. inte nämns frågor som berör vattenkraftens vikt för kraftsystemet, det är istället en stor del av vad aktuellt kapitel handlar om. Dock är det på ett mycket övergripande plan och det sägs inte något alls om hur avvägningen mellan miljönytta och vattenkraften ska göras. NAP som företeelse anger om man är lite sammanfattande och krasst alltså väldigt lite om vad som ska göras vid omprövningarna och hur. Fokus ligger istället helt på i vilken ordning som prövningarna ska genomföras och de generella förutsättningarna är för omprövningarna. Rent konkret ger alltså NAP väldigt lite information till nytta för den enskilda prövningen och den grundläggande bristen skapar ett sorts underskott av information som är svår att läka i själva omprövningarna.

Samverkans roll i omprövningarna

Att NAP inte ger det fulla svaret på omprövningarna och dess genomförande verkar lagstiftaren dock ha tagit fasta på redan från början och därför infört regler i vattenförordningen som handlar om genomförandet av den nationella planen. Detta är en särskild rubrik i förordningen och omfattar paragraferna 42-44. Här klargörs till att börja med att det är länsstyrelsen som ansvarar för samverkan och att denna genomförs. Men vad samverkan faktiskt ska innehålla finns det

inga detaljerade regler kring utan det enda som finns att tillgå i förordningen är klargör utgångspunkter för samverkan. Detta i form av 42 b § som anger att:

”Syftet med samverkan enligt 42 a § är att inför de individuella prövningarna av berörda verksamheter sammanställa det underlag som behövs för att

1. alla verksamheter inom en prövningsgrupp ska kunna förses med moderna miljövillkor på ett sätt som, i enlighet med 11 kap. 28 § miljöbalken, innebär största möjliga nytta för vattenmiljön och en effektiv tillgång till vattenkraftsel, och

2. tillgodose krav på en ansökans innehåll enligt 22 kap. 1 § 4 miljöbalken.

Samverkan ska ske i den omfattning som länsstyrelsen bedömer vara lämplig med hänsyn till syftet med samverkan, antalet verksamheter som berörs, den eller de berörda prövningsgruppernas storlek och förutsättningarna i övrigt”.

Regeln relaterar alltså tillbaka till 11 kap. 28 § MB och dess utgångspunkter men slår också på egen hand fast att det frågan om en avvägning mellan effektiv tillgång till vattenkraftsel och största möjliga miljönytta. Återigen, att det ska vara frågan om en avvägning mellan två intressen är således uppenbart. Och det kan inte heller i detta läge sägas finnas någon uppdelning mellan intressena där ett väger tyngre än det andra, de är båda lika tungt vägande om man ser till formuleringarna. Men mer än så säger inte regeln, den ger inga konkreta regler kring hur samverkan ska genomföras och inte heller hur frågan om avvägningen mellan de två intressena ska göras emot varandra.

Så för att sammanfatta så här långt, vi har en lagstiftning som anger att innan en ansökan ska lämnas in för omprövning så ska en avvägning mellan produktionsintressen och miljönyttan göras. Detta ska NAP ge ledning kring och sedan ska detta få konkreta effekter genom samverkan. Men så här långt finns det inga som helst regler eller ens grundläggande förutsättningar som anger hur denna avvägning ska gå till; vi vet bara att den ska göras. Lag, förordning och NAP i sig ger alltså inga som helst svar på hur avvägningen mellan de två intressena ska göras. Här inträder dock den stora brist som finns idag och som jag anser är det enskilt största felet som har begåtts när det gäller omprövningarna. Och det är att inte skapa konkreta regler kring samverkan utan enbart sköta detta genom att låta Havs- och vattenmyndigheten skapa en vägledning om samverkan. Och detta är enligt min uppfattning alltså en fullständigt inadekvat lösning som tyvärr redan nu kan konstateras inte fungera på ett bra sätt.

För om man ser till vad som faktiskt framgår av vägledningen, som finns på HaV:s hemsida, så finns det inget som faktiskt klargör att någon avvägning mellan de två intressena ska göras och hur det ska gå till. Det anges visserligen att en effektiv tillgång på vattenkraftsel är en del av vad samverkan ska omfatta. Men, och här finns ett stort men, skrivningarna indikerar att frågan om effektiv tillgång till vattenkraft INTE är en fråga för samverkan utan snarare något som Vattenmyndigheterna ska hantera inom ramen för statusklassificeringen. Notera understruken skrivningar i citerad text nedan:

”För att det samlade resultatet av domstolsprövningarna ska kunna leda till en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel, behöver ovanstående nyttor beaktas. Exempelvis reglerförmåga, elberedskap samt regional och lokal stabilitet i nätet, är nyttor som vattenmyndigheten behöver beakta redan inom ramen för vattenförvaltningen

I samband med domstolsprövningarna och vid bedömningarna av vilka faktiska krav på miljöåtgärder som ska ställas på de enskilda verksamheterna, är utgångspunkt de avvägningar som redan gjorts inom ramen för vattenförvaltningen”.

Detta är alltså skrivningar som istället för att skärpa vikten av att samverkan ska vara en avvägning mellan de två intressena anger att vattenkraftsintresset ska hanteras inom ramen för Vattenmyndighetens arbete. Och det kan enligt min uppfattning sammanfattas med att det på intet sätt medför någon som helst inflytande för kraftverksintressen. Det är en process som effektivt medför att produktionsintressen hamnar totalt i bakgrunden. Och skrivningen får även anses medföra att frågan om avvägningar mellan de två utpekade intressena vrids bort från samverkan på ett direkt oförklarligt sätt. Så redan här finns klara skäl att ifrågasätta HaV:s väglednings förenlighet med lagstiftarens intentioner. Och än värre blir det enligt min uppfattning när man tittar närmare på genomförandet av samverkan. För om man sedan går vidare och ser till vad som faktiskt anges kring detta så kan konstateras att vi nu verkar ha gått från en avvägning mellan två intressen till att samverkan enbart ska handla om miljönyttan:

”Av nationella planen framgår att huvudfokus när det gäller vattenmiljönytta är att uppnå det bästa resultatet i fråga om kvaliteten på vattenmiljön samt Natura 2000- och artskyddsbestämmelserna. Saknas underlag som behövs för att uppfylla EU-rättens krav, både inom vattenförvaltningen men även Natura 2000-lagstiftningen kommer detta att innebära ett ökat behov av utredning inom ramen för samverkan.

Utöver vattenmiljönytta är det enligt Havs- och vattenmyndighetens mening energi- och kulturmiljöintressena som generellt bör vara i fokus för samverkan. Vad gäller andra allmänna intressen som till exempel dammsäkerhet, risk för översvämningar, rennäringen, friluftsliv eller allmänt dricksvatten får länsstyrelsen avgöra från fall till fall i vilken mån dessa är relevanta och i vilken omfattning de behöver inkluderas i samverkan”.

Denna skrivning är i sak enligt min uppfattning ytterst problematisk då den relativt klart indikerar att det är miljönyttan som är i fokus, avvägningen mot effektiv tillgång till vattenkraftsel nämns inte ens. Det talas endast om energiintressen och här uppstår enligt min uppfattning grunden för varför samverkan inte fungerar som tänkt idag.

Sedan uppkommer den bildliga spiken i kistan när det gäller samverkan och avvägningen mellan de två intressena som ska göras i omprövningarna. Och det är skrivningarna som handlar om hur det i nulägesbeskrivningen ska anges uppgifter om effektiv tillgång till vattenkraftsel:

”Havs- och vattenmyndigheten menar att berörda verksamhetsutövare ska bidra med de uppgifter som är specifika för de enskilda vattenkraftverken, medan Svenska kraftnät och Energimyndigheten bidrar med information om reglerförmåga och elberedskap”.

I och med att Svenska Kraftnät och Energimyndigheten konsekvent hittills i samverkan inte har valt att engagera sig i frågeställningarna så återstår endast verksamhetsutövaren själv. Och då har man gått hela varvet runt och tillsett att vad som skulle vara en avvägning mellan två likvärdiga intressen istället blir så att miljönyttan är ett samhällsintresse som bevakas av länsstyrelsen och övriga miljövärdande myndigheter medan nyttan av vattenkraften blir en fråga enbart för verksamhetsutövaren själv och därmed kan ses som en del av dennes talan, att man enbart talar i egen sak. Det är i det läget inte frågan om två likvärdiga intressen på det sätt som lagstiftaren angett utan istället så viktas helt förhållandet om i samverkan och skapar en kraftig obalans som i sin tur är förklaringen till de icke fungerande samverkansprocesser som pågår i landet. Detta förklarar i sin tur också varför många länsstyrelser helt väljer att i samverkan koncentrera sig på miljönyttan och behandlar frågan om effektiv tillgång till vattenkraftsel mycket sparsamt eller helt överlåter frågan till verksamhetsutövaren. De har helt enkelt stöd för det beteendet om man läser HaV:s vägledning. Och det leder till en mycket ojämn samverkansprocess som inte ens är i närheten av att återspegla lagstiftarens ambitioner. Som ett exempel, i en samverkan där ansökan om omprövning ska lämnas in den 1 september 2022, så omfattar nulägesbeskrivningens med åtgärdsförslag ca 50 sidor. Inte på ett enda ställe i dessa dokument nämns ens frågan om effektiv tillgång till vattenkraftsel. Och så som samverkan har bedrivits i detta fall så verkar det som att länsstyrelsen ser produktionsintresset helt som en motstående fråga, ett intresse som enbart är kopplat till verksamhetsutövaren. Kort sagt, avvägningen mellan de av lagstiftaren utpekade intressena ska inte göras i samverkan utan den ska enbart handla om miljönyttan.

Orsaker till uppkommen situation

Orsakerna till att det blir på det sätt som angetts ovan är en kombination av flera olika omständigheter anser jag:

1. En övertro hos lagstiftaren på att avvägningen mellan miljönytta och produktion av vattenkraftsel kan göras genom allmänna skrivningar i lag och förordning och att det sedan fungerar att låta myndigheter hantera de närmare formerna för detta. Om man skapar lagar och regler utifrån en viss premiss och sedan inte ser till att återverkningarna garanteras hela vägen fram till och med genomförd prövning i domstol så öppnar det för att resultatet inte blir vad man avsett. När det är frågan om så pass viktiga frågor som i detta fall måste därför lagstiftning användas hela vägen ut, det går inte att komma runt. Som exempel kan nämnas att förfarandet vid samråd enligt Miljöbalken, som delvis liknar samverkan, regleras i ett eget kapitel i Miljöbalken. Det leder till mindre oklarheter och överlag en bättre juridisk följsamhet. Och då lagstiftningen relaterar till samrådet så ger det domstolarna en möjlighet att både beakta och bedöma genomfört samråd. Som det är nu saknas denna möjlighet helt och samverkan får därför anses falla helt utanför kommande omprövningar i domstolarnas hantering av frågan.

2. Länsstyrelserna har generellt sett ytterst dåligt med resurser och kompetens för att kunna hantera frågor som gäller produktion av vattenkraftsel och de positiva aspekterna av vattenkraften. Det är ett kompetensområde som man i mångt och mycket saknar, här finns större kompetens hos Energimyndigheten och Svenska Kraftnät. Och det pekar ju också HaV på i sin vägledning. Men Energimyndigheten och Svenska Kraftnät är två myndigheter som inte alls är del av samverkan på samma sätt som länsstyrelsen. De har ingen naturlig plats i samverkan så som den genomförs och överlag verkar båda myndigheterna sakna resurser för att kunna fylla en roll som företrädare för effektiv tillgång till vattenkraftsel. Det finns alltså ett glapp i hanteringen av sistnämnda intresse och det leder till att det idag faller mellan stolarna. Detta kan i grunden inte sägas bero på en illvilja hos länsstyrelserna utan det är helt enkelt utanför deras kompetens.

3. Det finns en del mycket olyckliga formuleringar i HaV:s vägledning kring samverkan som leder till att det lätt kan uppstå feltolkningar om vad samverkan borde innehålla. När man läser vägledningen så är det helt enkelt inte helt konstigt om man får uppfattningen att miljönyttan är det centrala med samverkan, övriga frågor är också del av detta men miljönyttan är central. Så här är det alltså frågan om skrivningar som inte stämmer överens med lagstiftarens intentioner. Jag skulle vilja gå så pass långt att påstå att skrivningarna står i direkt strid med svensk lag, så pass allvarligt anser jag att läget är. Det uppstår ett glapp i hela systemet med omprövningarna som gör att nyttan av vattenkraften inte får samma status som miljönyttan. Och det i sin tur leder till de i många fall dysfunktionella samverkansprocesserna och en utveckling av omprövningarna som rör sig i helt fel riktning jämfört med vad lagstiftaren avsett.

Väger man ihop detta så har vi alltså grundförutsättningar för en mycket illa fungerande samverkan vilket i sin tur helt flyttar fokus från att i samverkan diskutera praktiska lösningar på praktiska problem till en samverkan som i många fall inte leder till annat än osämja mellan kraftverksägaren och länsstyrelsen. Och det är precis det vi ser händer nu runt om i landet och som kommer, om inget görs, att leda till problematiska prövningar där vi riskerar att tappa klart mera vattenkraftsel än vad som skulle behövas.

Lösningar på problematiken

Jag anser inte att svaret på frågan är att stoppa omprövningarna helt och söka en annan lösning på hela frågeställningen. Att ompröva befintliga tillstånd är i grunden en bra idé som har potential att leda till enklare prövningar som kan genomföras på ett effektivt sätt. Alltför mycket tid, kraft och resurser har vidare redan investerats i frågeställningen från kraftverksägarna och att redan nu ändra på förutsättningarna radikalt är enligt min uppfattning inte bra. Och redan nu är två omgångar med ansökningar av omprövning redan inlämnade eller kommer att lämnas in inom kort. Att då i det läget pausa helt på obestämd

tid och utan mål är inte en bra lösning utan leder bara till än mera komplicerade frågeställningar på sikt. Det jag anser kan göras är istället en kortare paus på ca ett halvår och att detta helt kopplas till behovet att komma med nya regler för samverkans genomförande. När dessa är på plats så kan omprövningarna återupptas. Och för de som redan har inlämnat sina ansökningar om omprövning så bör de nya reglerna gälla retroaktivt så att full rättvisa kan uppnås. De förändringar som måste göras är enligt min uppfattning följande:

1. Helt skrota HaV:s vägledning om samverkan. Den uppfyller inte avsedd funktion och är bara missvisande. Istället bör skapas en egen förordning som reglerar samverkan och som ställer upp formerna för hur detta ska genomföras. Alternativet kan ett nytt delkapitel eller ytterligare delar tillföras i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter. Allt annat än lagstiftning på området är dock otillräckligt vilket dagens situation visar.
2. De nya reglerna för samverkan måste som jag ser det innehålla en regel om att samverkan måste genomföras på ett sådant sätt att miljöintressen vägs emot nyttan av vattenkraften. Allt annat än detta förfaringssätt är en samverkan som inte är genomförd på ett korrekt sätt. Och det är länsstyrelsens ansvar att se till att detta görs på ett korrekt sätt, det är inte tillräckligt att säga att man saknar kompetens för att hantera frågeställningarna.
3. En del i den nya förordningen måste vara att tillse att Energimyndigheten blir en del av samverkan. Att samverkan ska genomföras av Energimyndigheten och länsstyrelsen gemensamt och där länsstyrelsen ansvarar för frågor kopplade till miljönyttan och där Energimyndigheten ansvarar för frågor kopplade till effektiv tillgång till vattenkraftsel. Detta medför ett helt nytt uppdrag för Energimyndigheten och att medel måste tillföras myndigheten för att tillse att den klarar av sin nya roll i omprövningarna. Och det kan även tänkas att även Svenska Kraftnät behöver tillföra kunskap till Energimyndigheten. Ett av problemen kring denna fråga är nämligen att ansvaret för frågor kopplade till effektiv tillgång till vattenkraft är uppdelat på ett högst oklart sätt mellan två myndigheter, Energimyndigheten och Svenska Kraftnät. Det behöver finnas en enighet i frågan, om vem som ska vara den som för statens talan när det gäller nyttan av vattenkraften och som tillser att detta får återverkningar i samverkan. Utan detta går det som jag ser det inte att hantera frågan för länsstyrelsen är inte kapabel att både hantera frågor om miljönytta och effektiv tillgång till vattenkraftsel. Och då är mitt förslag att det blir Energimyndighetens uppdrag att svara för frågan i omprövningarna.
4. En ytterligare del av den nya förordningen måste vara att tydliggöra rollerna i samverkan, formerna för detta samt överlag klargöra detaljer kring genomförandet av denna. Det finns idag en mängd oklarheter kring hur samverkan ska genomföras, vilka som är parter i denna process och överlag vilka intressen som ska vara del av samverkan. Detta leder till att samverkan genomförs på olika sätt i landet beroende på vilken länsstyrelse som det är frågan om. Och det är inte rättssäkert. Ett förslag från undertecknads sida är därför att följande punkter finns med i kommande regler för samverkan för att tydliggöra processen:

- a). Klargöra att det är länsstyrelserna som är ansvariga för samverkan fullt ut.
- b). Energimyndigheten måste vara representerad i en samverkan och där bevaka nyttan med vattenkraften för att en samverkan ska kunna anses vara genomförd på ett korrekt sätt.
- c). Ange vilka ytterligare parter som ska ingå i samverkan och kraftigt begränsa dessa. Utgångsläget ska enligt min uppfattning vara att det endast är de nu angivna parterna som är del i samverkan. Alltså verksamhetsutövare och myndigheterna i form av länsstyrelsen och Energimyndigheten. Vill man ha fler parter som är del av processen så ska detta enbart vara möjligt om det är frågan om en kommun, annan statlig myndighet eller annan part som företräder allmänna intressen.
- d). Andra företrädare för olika intressen såsom miljöorganisationer, privata markägare, fiskevårdsorganisationer m.m. ska inte vara del i samverkan under någon som helst del av processen. Dessa parter är istället del av prövningen i domstolen där de kan vara sakägare och/eller äga rätt att föra talan i målet. Möjlighet att yttra sig över ansökan och komma med förslag till andra villkor och liknande hamnar då där detta ska vara en del av domstolsprocessen, vilket är i domstolsprövningen och inte i samverkan.

Denna uppdelning och renodling av samverkan skulle, om den genomfördes, klargöra vad samverkan är och vad den syftar till. Och då skapas förutsättningar för att uppnå de mål som lagstiftaren har ställt upp. D.v.s. förenklade prövningar som syftar till att, efter en avvägning av miljönyttan och nyttan av vattenkraften, meddela moderna miljövillkor som leder till faktiska förbättringar av förutsättningarna för organismer som lever i de svenska vattendragen. Och detta utan att riskera alltför negativa konsekvenser för vattenkraften.

Detta är i sammanhanget ganska omfattande åtgärder som måste göras. Men alternativet torde vara sämre då det enda egentliga alternativet är att skrota hela systemet med omprövningar och helt avsluta detta. Det vore en mycket dålig lösning på sikt och inget som de flesta aktörer inom vattenkraften vill se vågar jag påstå. Moderna miljövillkor för vattenkraften är som nämnts tidigare nödvändigt och i grunden okontroversiellt. Men utan att detta kan tillskapas på ett bra sätt så medför det risker för landets kraftförsörjning som inte står ens i närheten i proportion till miljönyttan. Och som också angetts ovan, det är inte detta som lagstiftaren avsett utan att det ska ske en avvägning mellan två viktiga intressen. När så inte sker så är det alltså frågan om en rättsutveckling som är i strid med lag och förordning. Och den måste snarast möjligt åtgärdas innan det är försent.

Viktor Falkenström
Advokat
Advokatbolaget Sjutton34